

Princípy kresťanskej sociálnej náuky

Prof. Dr. Manfred Spieker

Kresťanská sociálna náuka je teologická disciplína, ktorá sa zaoberá dopadom Evanjelia na sociálne, politické a ekonomické štruktúry. Vždy sa nanovo pýta na podmienky existencie zriadenia, ktoré by rešpektovalo ľudskú dôstojnosť v ekonomike, spoločnosti a v medzinárodných vzťahoch. Ak vezmeme do úvahy, že úspech ľudského života neurčuje len postoj jednotlivca a jeho cnosti, ale aj spoločenské a politické usporiadanie, môžeme považovať kresťanskú sociálnu náuku za inštitucionálnu etiku. Vychádza z ľudskej dôstojnosti, ktorú kresťania zakladajú na človeku – stvorenom na obraz Boha. A ktorá je rovnako v ústavách štátov zakotvená ako východzí bod a cieľ všetkých politických a právnych usporiadaní. Na tomto základe sa rozvíjajú princípy sociálnej a politickej činnosti.

Prvým princípom je princíp všeobecného blaha. Všeobecné blaho je súhrn spoločenských a politických predpokladov, ktoré sú potrebné k tomu, aby bol ľudský život úspešný. Politika na všetkých úrovniach – od komunálnej politiky až po globálnu politiku Spojených Národov by sa mala orientovať na všeobecné blaho, to znamená zlepšiť šance rozvoja ľudí, a síce samotného jednotlivca aj celého ľudstva.

Na jednej strane musí politika potláčať chudobu a odstraňovať útlak a na druhej strane musí zabezpečovať slobodu a zaručovať spravodlivosť. Tomuto cieľu slúžia dva ďalšie princípy kresťanskej sociálnej náuky: solidarita a princíp subsidiarity.

Princíp solidarity podčiarkuje ústredný význam solidarity v politike, ktorá je v súlade s dôstojnosťou človeka. Solidarita je vedomie vzájomnosti a zmyslu pre zodpovednosť, ktoré vychádza z personalistického chápania človeka.

Či už v rodine, spoločnosti, v obchode alebo ekonomike, v štáte alebo v medzinárodných vzťahoch, bez solidarity je spolužitie s inými ľuďmi nemožné. Solidarita je jednak cnosť, ale zároveň je to štrukturálny princíp štátneho usporiadania. Je to schopnosť a pripravenosť jednotlivca priznať dôstojnosť a práva blízkych, a toto priznanie vyjadriť vo svojom životnom štýle a činnosti.

Štrukturálny princíp neovplyvňuje len sociálne a pracovné zákonodarstvo, ale aj celkový právny poriadok, ktorý chce poskytovať solidaritu nezávisle od každodenných rozhodnutí občanov.

Solidarita nie je možná bez subsidiarity. Princíp subsidiarity je princíp kresťanskej sociálnej náuky, ktorý usporiada vzťah štátu a spoločnosti. Štát by mal ponúknuť spoločnosti (jednotlivým občanom, rodinám, skupinám a podnikom) pomoc k svojpomoci – ani viac, ani menej. Pojem subsidiarita pochádza z latinského „subsidium ferre“ a znamená poskytnúť pomoc, ponúknuť podporu alebo prístrešok.

Princíp subsidiarity vychádza z toho, že všetko, čo môže jednotlivý občan (a združenia, ktoré utvoril – od rodiny až po firmu) podniknúť, nesmie byť nikdy prevzaté štátom. Princíp subsidiarity je tak centrálnym princípom slobodného a ľudskú dôstojnosť

rešpektujúceho štátneho usporiadania. Má jednak dimenziu, v ktorej je spúšťačom štát a zároveň dimenziu, v ktorej je štát obmedzovaný vo svojej činnosti. Tá ho zaväzuje pomáhať podriadeným menším spoločnostiam s cieľom zlepšiť ich pozíciu, jednotlivým občanom k rozvoju dôstojného života, a v dôsledku toho pomáhať osobnej existencii človeka. Zároveň sa štátu nepripúšťa zasahovať do oblastí života a úloh týchto spoločností, ak sú samy schopné samostatne ich usmerňovať alebo naplňovať.

Princíp subsidiarity sa zakladá na antropologickom poznaní, že úspech ľudského života závisí na prvom mieste od ochoty a schopnosti človeka chopiť sa príležitosti, ísť do rizika, byť vytrvalý v pracovitosti a podávať výkony. Aby sa naznačené princípy usporiadania ekonomiky a spoločnosti, štátu a medzinárodných vzťahov stali plodnými, je kresťanská sociálna náuka odkázaná na spoluprácu so všetkými spoločenskými disciplínami, zvlášť ekonómiou, sociológiou, právnou vedou a politológiou. S ich pomocou môže vždy nanovo analyzovať znaky časov, a tak ponúkať normy a hranice. V pápežských sociálnych encyklikách od „Rerum Novarum“ (1891) až po „Centesimus Annus“ (1991) sa diskusia o sociálnom rozvoji odráža vo svetle princípov kresťanskej sociálnej náuky. Skutočnosť, že princípy tejto náuky neostali len v teoretickej rovine, zvlášť v 19. a 20. storočí mali veľký praktický význam, sa odráža napríklad na rozvoji systému sociálneho zabezpečenia v nemecky hovoriacich krajinách. Možno to vidieť aj na zrušení komunizmu, na postkomunistických transformačných procesoch, vo zvýšenej pozornosti na problémy tretieho sveta a v neposlednom rade na európskom integračnom procese.

Tipy na čítanie:

- „Centesimus Annus“ (1991), **www.kbs.sk**
- Kompendium sociálnej náuky Cirkvi (2004)

Manfred Spieker je profesor kresťanskej sociálnej náuky na Univerzite Osnabrück a je prezidentom Medzinárodnej spoločnosti pre kresťanskú sociálnu náuku.